

RAZLIKE U REGIONALNOJ POLITIČKO-GEOGRAFSKOJ PERCEPCIJI NA PRIMJERU MEĐIMURJA I PODRAVINE

DIFFERENCES IN REGIONAL POLITICAL-GEOGRAPHIC PERCEPTION ON THE EXAMPLE OF MEĐIMURJE AND PODRAVINA REGIONS

Jelena LONČAR

Sveučilište u Zagrebu

Prirodoslovno-matematički fakultet

Geografski odsjek

jloncar@geog.pmf.hr

Received / Primljeno: 12. 12. 2022.

Accepted / Prihvaćeno: 12. 5. 2023.

Original scientific paper / Izvorni znanstveni rad

UDK / UDC: 316.64(497.524Međimurje)“20”

316.64(497.525Podravina)“20”

SAŽETAK

U Hrvatskoj postoji državna (sve državne ustanove i izvanproračunski fondovi), regionalna ili područna (županije) te lokalna (gradovi i općine) razina vlasti. Cilj je ovoga rada utvrditi mišljenja te glavne sličnosti i razlike stanovnika u političkoj percepciji na primjeru dviju hrvatskih regija – Međimurja i Podravine. Iako su navedene regije geografski bliske i imaju dosta slična društveno-geografska i socioekonomska obilježja, među njima postoje i razlike. Riječ je i o dijelom pograničnim regijama (granica s Mađarskom), što također može utjecati na političke stavove stanovnika ovih područja. Analiza se temelji na podacima prikupljenim anketnim istraživanjem u spomenutim regijama tijekom travnja i svibnja 2022. godine.

Ključne riječi: Međimurje, Podravina, regije, politički stavovi

Key words: Međimurje, Podravina, regions, political attitudes

UVOD

U Hrvatskoj je na najnižoj administrativnoj razini provedena podjela na općine i gradove. »Općine i gradovi svojim statutima potanje uređuju unutarnji ustroj i način rada. Lokalne i regionalne jedinice čine treću razinu proračuna pomoću koje država prikuplja i troši novac. Prema Zakonu o proračunu, izabrane jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave obavljaju zadaće i donose programe propisane zakonom i odlukama utemeljenim na zakonu, a sredstva se osigurava u njihovu proračunu i financijskom planu proračunskih korisnika. Predstavnička i izvršna tijela vlasti u gradovima i općinama – gradska i općinska vijeća - nositelji su predstavničkih funkcija na lokalnoj razini, a čine ih na lokalnim izborima izabrani predstavnici. Županija je temeljna jedinica područne (regionalne) samouprave koja čini prirodnu, povijesnu, prometnu, gospodarsku, društvenu i samoupravnu cjelinu. Ustrojava se radi obavljanja poslova područnoga značaja i u njoj svoje interese izražavaju općine i gradovi na tome području. Vlast u županiji obnaša županijska skupština koju čine predstavnici izabrani na lokalnim izborima. Na čelu su županijskoga poglavarstva župan i njegovi zamjenici (članovi poglavarstva), osobe izabrane na regionalnim izborima. Izvršnu vlast, osim župana i poglavarstva, obnašaju i pročelnici županijskih upravnih odjela. No zadaće su članova poglavarstva (politička linija) i pročelnika (javni natječaji) odvojene.« (Bratić, 2008.) Općine i gradovi čine lokalnu, a županije regionalnu razinu vlasti u Hrvatskoj. Okosnica djelovanja jedinica lokalne i područne samouprave su Zakon o proračunu i Zakon o područnoj (regionalnoj) samoupravi.

Upravo će se na tim razinama, posebice na regionalnoj, u ovom radu proučiti odnos stanovnika Međimurja i Podravine na razini državno - regionalno, kao i njihovi stavovi u vezi s problematikom

regionalne zastupljenosti na nacionalnoj razini. Uz to je nedvojbeno povezano i pitanje jačanja, odnosno slabljenja (političkog) regionalizma.

»Regionalizam se pojavljuje kao zahtjev za većim stupnjem demokratičnosti i administrativne racionalnosti, poglavito s obzirom na nedostatnu responzivnost središnjih državnih institucija prema zahtjevima društva i njihov nedostatan kapacitet u zadovoljavanju potreba građana na lokalnim razinama, dakle kao zahtjev periferije za decentralizacijom upravljanja nad javnim dobrom.« (Maldini, 2014., 127). »Veliki broj jedinica lokalne i regionalne samouprave u Hrvatskoj sam po sebi ne jamči i veliku razinu decentralizacije države i javnih poslova. Dosadašnja razina centralizacije u Hrvatskoj je značajna i neodrživa jer vodi daljnjem rastu disproporcija i slabljenju ukupne gospodarske moći zemlje. Po udjelu lokalnih i regionalnih vlasti u javnim financijama od ispod 10%, Hrvatska je među europskim državama bila i ostala pri samom dnu. Povećanjem ovlasti nižih razina samouprave trebala bi se povećati i motiviranost građana da sudjeluju u kreiranju i provođenju lokalne i regionalne politike, pa tako i stvarni javni nadzor nad donošenjem i provođenjem javnih odluka i trošenjem javnoga novca.« (Vlada RH, n.d.). Činjenica je da je Hrvatska centralizirana država i da su razgovori, analize te objektivna potreba za decentralizacijom u javnom diskursu prisutni već nekoliko desetljeća.

Kao odgovor na centralizaciju javlja se regionalizam koji sa svojim institucijama može preuzeti određene funkcije države, ali nije došlo do konkretne rasprave o tome kako bi se to izvelo i kako bi taj novi »regionalni« ustroj mogao bio bolji i efikasniji od dosadašnjeg. Pitanje je postoji li za to uopće politička volja.

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

U ovom radu analizirani su Međimurje i Podravina koji mogu poslužiti kao primjeri u »oslušivanju« političkih i regionalnih stavova stanovnika vezanih uz njihov odnos prema dosadašnjoj lokalnoj / županijskoj / državnoj politici te prema državnim / javnim institucijama. Pritom treba naglasiti da se regije u ovom kontekstu uzimaju u njihovom povijesnom okviru. Naime, iako se Međimurje kao regija prostorno uglavnom poklapa s administrativno-političkom ustrojem (prostorom županije) to nije slučaj s Podravinom. Podravina je administrativno podijeljena na nekoliko županija (Koprivničko-križevačka, Virovitičko-podravska i Varaždinska) pa se ne može promatrati i analizirati samo u okviru jedne županije, tj. Koprivničko-križevačke. Zato se pod regijom Podravina podrazumijevaju sljedeće općine i gradovi: Ludbreg, Mali Bukovec, Martijanec, Sv. Đurđ, Veliki Bukovec, Đurđevac, Koprivnica, Drnje, Đelekovac, Gola, Hlebine, Kalinovac, Kloštar Podravski, Koprivnički Bregi, Koprivnički Ivanec, Legrad, Molve, Novigrad Podravski, Novo Virje, Peteranec, Podravske Sesvete, Rasinja, Sokolovac, Virje i Pitomača.¹ Međimurju pripadaju sljedeći gradovi i općine: Čakovec, Mursko Središće, Prelog, Belica, Dekanovac, Domašinec, Donja Dubrava, Donji Kraljevec, Donji Vidovec, Goričan, Gornji Mihaljevec, Kotoriba, Mala Subotica, Nedelišće, Orehovica, Podturen, Pribislavec, Selnica, Strahoninec, Sveta Marija, Sveti Juraj na Bregu, Sv. Martin na Muri, Šenkovec, Štrigova i Vratišinec.

Za istraživanje i analizu stavova i mišljenja stanovnika o politici u Hrvatskoj općenito, ali i politikama u kojima se vidi odnos prema regionalnim specifičnostima, korištena je metoda anketiranja koje je provedeno online od 1. do 15. travnja 2022. godine (anketa je izrađena i distribuirana u *Google forms*) metodom snježne grude². Drugi dio istraživanja odnosio se na terensko prikupljanje podataka u Čakovcu i Koprivnici kako bi se u istraživanje uključili i stariji građani koji nemaju pristup internetu ili se ne znaju njime služiti. Budući da je i njihovo mišljenje važno, trebalo je anketiranje prilagoditi starijim dobnim skupinama (stariji od 60 godina). Anketiranje je u Čakovcu provedeno 10. svibnja, a u Koprivnici 31. svibnja 2022. u sklopu terenske nastave studenata geografije. Ukupno su prikupljene 163 ankete, od čega 114 online i 49 u terenskom istraživanju. U Međimurju je prikupljena 81, a u Podravini

¹ Popis gradova i općina preuzet je iz rada D. Feletara, 2016.: Stanovništvo kao faktor razvoja Podravine - Ljudski resursi Podravine u posttranzicijskoj etapi intenzivne depopulacije, Podravina, Vol. 15, br. 30, 9 – 100, Koprivnica

² Metoda snježne grude temelji se na početnom odabiru uskog kruga ljudi potrebnih karakteristika koji dalju sami šire uzorak, upućujući istraživača na osobe koje bi također mogao ispitati.

Tablica 1. Struktura ispitanika prema socioekonomskim obilježjima

ISPITANICI	OBILJEŽJA ISPITANIH	BROJ ISPITANIH	UDIO ISPITANIH (%)
Ukupno ispitanih		163	100
Regija	Međimurje	81	49,7
	Podravina	82	50,3
Spol	M	58	35,5
	Ž	105	64,4
Dob	18 - 30	55	33,7
	31 - 45	47	28,8
	46 - 55	23	14,1
	56 - 65	23	14,1
	Više od 65	15	9,2
Radni status	Student/ica	32	19,6
	U radnom odnosu	100	61,3
	Nezaposlen/a	7	4,3
	U mirovini	24	14,7
Mjesto prebivališta	U gradu	102	62,5
	U ruralnim područjima	61	37,4
Stručna sprema	NKV	3	1,8
	VKV	3	1,8
	OŠ	5	3,1
	SŠ	72	44,1
	Viša škola / fakultet	66	40,5
	Magisterij / doktorat	14	8,6
Visina osobnog dohotka (kn)	0 - 3000,00	41	25,1
	3000,00 - 6000,00	41	25,1
	6000,00 - 9000,00	45	27,6
	9000,00 - 12.000,00	20	12,2
	>12.000,00	13	7,9

Izvor: vlastita anketa

82 ankete. Dio prikupljenih anketa nije mogao ući u istraživanje i ukupnu analizu jer su se ispitanici umjesto ponuđenih regija izjašnjavali drugim prostornim odrednicama, primjerice, Središnja Hrvatska, Sjeverozapadna Hrvatska ili druge regije koje nisu ušle u analizu, npr. Hrvatsko zagorje, pa su morale biti eliminirane. I u nekim drugim slučajevima ispitanici nisu bili stanovnici navedenih regija (Dalmacija, Istra, Zagreb), pa se njihovo mišljenje nije moglo uzeti u obzir. Takvih je anketa bilo 13 u ukupnom uzorku.

POLITIČKO-GEOGRAFSKA I REGIONALNA OBILJEŽJA

»Što se tiče regija, gledano s povijesno-političkog aspekta regije su dinamična kategorija. Komparativna politika regije zbog toga promatra kao povijesno-političke i socijalno-kulturne zajednice koje se tijekom povijesti konstituiraju, mijenjaju i raspadaju ovisno o promijenjenim povijesno-političkim okolnostima. One nisu zatvorene prostorne zajednice, već su rezultat određenih povijesnih i društvenih procesa. Kako se govori o tvorbi nacija i država, jednako se tako može govoriti i o tvorbi regija (*region building*).« (Kasapović, 2008., u Maldini, 2014., 129)

»Regionalizam, regionalni akteri i regionalno političko djelovanje postaju bitnom sastavnicom u političkom životu mnogih suvremenih društava, uključujući, dakako, i hrvatsko. Pitanja regionalizma

zastupljena su u javno političkom diskursu hrvatskog društva još od uspostave samostalne i suverene hrvatske države do danas, a jednako tako i djelovanje regionalnih političkih aktera, s manjim ili većim utjecajem u političkom životu. Specifični uvjeti demokratske tranzicije hrvatskog društva pritom su bitno utjecali na artikulaciju i na interpretaciju regionalizma u političkom životu Hrvatske.« (Maldini, 2014., 128)

»Regionalne političke stranke moguće je klasificirati i prema pitanju: je li njihov regionalizam »očekivan« ili tek »zatečen«. Na jednoj strani, naime, stoje one regionalne stranke koje su u svom programu i političkom djelovanju nastupile s ciljem oblikovanja, iskazivanja i zastupanja regionalnih interesa, a na drugoj su one koje su *via facti* postale regionalne stranke. Povijesni, politički i kulturni razlozi ponekad su bili dovoljni da bi rezultati izbora (osobito lokalnih) bili različiti između regija, a vrlo slični unutar njih. Tako su, neovisno o namjeri stranaka da budu snažne na nacionalnoj razini, neke od njih faktički postale pobjednice u cijeloj regiji, a drugdje gubitnice izbora. Neovisno o njihovoj originalnoj volji stranke tako postaju prvenstveno zastupnice regije u kojoj imaju uspjeha: njihov se program, personalni sastav njena vrha i stranačka politika bitno mijenjaju. To pretvaranje nacionalnih stranaka u *de facto* regionalne može biti neformalno ili formalno.« (Jović, 1992.).

U Hrvatskoj danas djeluje oko 170 političkih stranaka. Od toga je vrlo malen udio onih s regionalnim predznakom. Neke od regionalnih stranaka koje su u prethodnim desetljećima djelovale ili još djeluju u Hrvatskoj, a mogu se izdvojiti prema svom regionalnom nazivu su: Hrvatski demokratski sabor Slavonije i Baranje (HDSSB), Istarski demokratski sabor (IDS), Ladonja, Primorsko goranski savez (PGS), Zagrebačka nezavisna lista (ZNL), Zagorska demokratska stranka, Autonomna regionalna stranka Hrvatskog primorja, Gorskog kotara, otoka i Rijeke (ARS) itd. (www.revizija.hr/). Neke od njih su, kraće ili dulje, djelovale i u Saboru, a neke su nestale s političke scene. »Neke su se nove stranke, koje su se pojavile u posljednje dvije - tri godine, prometnule u regionalne stranke iako imaju nacionalnih ambicija. To su Fokus, koji je zadobio vlast u nekoliko gradova Zagrebačke županije (Sveta Nedelja, Samobor, Sveti Ivan Zelina), te Centar, čiji je suosnivač Ivica Puljak postao gradonačelnik Splita. Birači su prepoznali i Pametno za Dalmaciju te Dubrovačku stranku. Treba istaknuti da su regionalne stranke koje su se održale na sceni, kao i nekada velike nacionalne stranke koje sada imaju svoje »džepove« u nekim mjestima te nove rastuće stranke odreda liberalno-demokratske. Dakle, ni socijalističke, ni lijeve, ni konzervativne nego liberalno-demokratske. U Hrvatskoj je u nekoliko regija liberalno-demokratska ideja vrlo snažna, a to su Istra, Primorsko-goranska županija, Varaždinska županija i Međimurje. Doduše, PGS je oslabio u Hrvatskom primorju gdje je HDZ iznimno mekana demokršćanska stranka i bliski su desnim liberalima.« (Grakalić, 2021.) Jedina županija koja ne bilježi ni jedinu političku stranku kao mjesto osnutka jest Požeško-slavonska.

Prema popisu političkih stranaka u Međimurju djeluju četiri stranke i to: Hrvatska demokratska seljačka stranka (HDSS), Međimurska stranka (MS), Međimurski demokratski savez (MDS) i Matija Posavec – nezavisna lista (Matija Posavec – NL), Dakle, tu djeluju dvije regionalne stranke. U Koprivničko-križevačkoj županiji djeluju, uz već tradicionalno velike stranke i nezavisne kandidate, i druge manje stranke, primjerice Hrvatska stranka reda (HSR) i Mreža nezavisnih lista (MREŽA), dakle ni jedna regionalna stranka (RTL.hr). Iako je Hrvatska seljačka stranka, kao i u nekim drugim regijama (npr. bjelovarskoj), ovdje bila jaka i može se smatrati jednom od tradicionalnih za koju birači glasaju, na posljednjim izborima to nije bio slučaj. Slična je situacija i u Varaždinskoj te Virovitičko-podravskoj županiji.

REZULTATI GLASANJA NA PRETHODNIM PARLAMENTARNIM IZBORIMA

Postoji stvarna potreba o raspravi vezanoj uz pitanja regionalizma u okviru stalnih i dugotrajnih rasprava u političkoj javnosti s obzirom na regionalni preustroj Hrvatske. Stoga je trebalo napraviti istraživanje kojim bi se barem na primjeru nekih (izabranih) regija, tj. onih s jakim i izraženim regionalnim identitetom, ustanovilo kakav je odnos stanovnika pojedinih područja prema shvaćanju važnosti regionalne političke i zastupljenosti regionalne problematike u okviru državne politike.

»Može se ustvrditi da regija postaje politički relevantna kada je većina njezinih stanovnika doživljava kao cjelovit prostor svojega življenja i kad zahtijeva odgovarajući stupanj autonomnosti u uređenju

svojege života i odnosa s ostatkom (državne) cjeline u okviru koje se regija nalazi. Ta svijest o zasebnom regionalnom identitetu temelj je regionalizmu koji se iskazuje u političkom djelovanju regionalističkih pokreta i stranaka.« (Maldini, 2014., 130 - 131) U Hrvatskoj pravi politički regionalizam u stvarnosti ne postoji. Vrlo je malen broj prepoznatljivih regionalnih stranaka (poput IDS-a) i/ili regionalnih stranaka koje imaju utjecaja na nacionalnoj razini i zastupaju uglavnom regionalne interese i interese svojih građana. Stoga se u Hrvatskoj ne može govoriti o regionalnoj oporbi koja bi kontrirala državnom/nacionalnom centrizmu. Ako ona i postoji, neznatna je, previše tiha, a ponekad i nemoćna za ostvarenje ciljeva koje ima u svojoj političkoj agendi.

»S ideološkog aspekta, regionalističke stranke i pokreti nemaju primarno ideološka obilježja, već sekundarno, ovisno o specifičnoj političkoj situaciji, strukturi političke vlasti i konstelaciji političkih aktera u nekoj zemlji i/ili razdoblju. Tako pripadnici regionalističkih stranaka i pokreta mogu imati različita vrijednosna (svjetonazorska) i politička (ideološka) opredjeljenja i mogu se kretati od tradicijskih i konzervativnih do liberalnih i krajnje lijevih. Pritom su ideološka obilježja (premda nerijetko u prvom planu) ipak sekundarna, dok su interesi regije dominantan pokretač njihovu djelovanju. Oni su njihov glavni kohezivni činitelj, a njihova nastojanja usmjerena su na uspostavu nadzora nad političkim, ekonomskim i kulturnim procesima u regiji, poglavito nad procesom donošenja političkih odluka o vitalnim pitanjima regije.« (Maldini, 2014., 139)

Kontrola nad dominirajućim pozicijama u regiji pojačava mogućnosti afirmiranja stranačkih sposobnosti. Mogla bi se čak postaviti hipoteza za daljnja istraživanja - da je općina premali, a država preveliki prostor za politički uspjeh: koncentracija političke djelatnosti na regionalnoj razini i ovdje može imati značajne prednosti. (Jović, 1992., 177) »I lokalna samouprava civilizacijska je tekovina i sastavni dio modela svih suvremenih demokratskih političkih sustava u svijetu. Ona nije samo izraz demokratskog prava građana, nego i oblik racionalnog djelovanja društvene i državne zajednice. Neprijeporno je i značenje lokalne samouprave u uspješnom i humanom funkcioniranju državnih i društvenih sustava.« (Brumčić, 2001., u Bratić, 2008.) Lokalna samouprava načelno je najviši stupanj samostalnosti lokalnih tijela u odnosu na središnja državna tijela koja se Ustavom jamči lokalnom stanovništvu u određenom djelokrugu lokalnih poslova. Ona obuhvaća pravo lokalnog izbora ili imenovanja lokalnih tijela i dužnosnika, dok je pravo nadzora središnjih tijela ograničeno na kontrolu zakonitosti. (Sokol i Smerdel, 1995. u Bratić, 2008.).

Društveni (politički) kapital regija također može biti vrlo velik. Postojanje društvenih skupina koje se nalaze između pojedinca i države ključno je za održanje i promicanje demokracije. U suvremenoj literaturi mogu se identificirati dva temeljna pristupa pojmu »društveni kapital«. S jedne strane, politolozi doživljavaju društveni kapital kao potencijal koji oblikuju vlast, javna politika i građanske skupine; potencijal koji je imanentan političkim institucijama u širem smislu riječi. Pojam »povjerenja u institucije« smatra se tako glavnim generatorom društvenog kapitala. (Barić, Dobrić, 1991., 888) Nasuprot opisanim horizontalnim djelovanjima zbližavanja unutar zajednice i povezivanja između različitih zajednica, društveni kapital spajanja djeluje u okomitim vezama koje pojedinci i skupine imaju s višim razinama donošenja odluka i raspodjele resursa. Drugim riječima, radi se o mogućnostima sudjelovanja, odnosno utjecanja na proces donošenja odluka u tijelima lokalne, središnje ili nadnacionalne političke vlasti. (Barić, Dobrić, 1991., 890)

U idućem dijelu analize bit će prikazani rezultati postignuti na prethodnim izborima za županijske skupštine provedenim 2020. u dvije proučavane regije – Međimurju i Podravini.

Analizirane regije ubrajaju se u II. i III. izbornu jedinicu. Druga izborna jedinica obuhvaća istočni dio Zagrebačke županije, Koprivničko-križevačku županiju, Bjelovarsko-bilogorsku županiju i istočni dio Grada Zagreba. Treća izborna jedinica obuhvaća Krapinsko-zagorsku županiju, Varaždinsku županiju i Međimursku županiju, i to: područje Krapinsko-zagorske županije u cijelosti, područje Varaždinske županije u cijelosti, područje Međimurske županije u cijelosti (Zakon o izbornim jedinicama za izbor zastupnika u Zastupnički dom Hrvatskoga državnog sabora, 116/99). Također, pripadnicima hrvatskog naroda jamči se pravo na zastupljenost u predstavničkom tijelu jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave u kojoj pripadnici nacionalnih manjina čine većinu stanovništva (Zakon o izboru članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave).

Tablica 2. Rezultati glasanja na lokalnim izborima za Županijsku skupštinu u Međimurju 2020. godine

Grad/općina	Ukupno birača	Glasalo birača	Važeci listići	DOMOVINSKI POKRET - DP	HDZ	MATIJA POSAVEC - NEZAVISNA LISTA, HRVATSKA NARODNA STRANKA - LIBERALNI DEMOKRATI - HNS, HRVATSKA SOCIJALNO-LIBERALNA STRANKA - HSLŠ, DEMOKRATI	MOST, HRVATSKI SUVERENISTI, HRAST - POKRET ZA USPUJEŠNU HRVATSKU	SDP, HRVATSKA SELJAČKA STRANKA - HSS, HRVATSKA STRANKA UMIROVLJENIKA - HSU, MEĐIMURSKI DEMOKRATSKI SAVEZ - MDS, HRVATSKI LABURISTI - STRANKA RADA - LABURISTI, NARODNA STRANKA - REFORMISTI
Čakovec	23.768	10.954	10.582	401	1148	5901	390	2742
Mursko Središće	5430	2072	1977	51	471	1111	51	293
Prelog	6531	3179	3095	108	880	1678	76	353
Belica	2655	1224	1201	33	162	798	17	191
Dekanovec	662	368	362	15	84	213	7	43
Domašinec	2590	1100	1077	36	171	696	18	156
Donja Dubrava	1673	882	867	16	210	529	21	91
Donji Kraljevec	3682	1748	1712	49	412	978	36	237
Donji Vidovec	8519	3931	3854	107	891	2269	77	510
Goričan	2359	1424	1382	41	404	799	33	105
Gornji Mihaljevec	1621	976	943	25	74	678	25	141
Kotoriba	2495	1234	1201	65	191	659	18	268
Mala Subotica	3742	1556	1523	101	300	872	29	221
Nedelišće	9533	3904	3817	113	408	1774	101	1421
Orehovica	2100	761	738	26	115	503	19	75
Podturen	3356	1392	1355	50	267	790	33	215
Pribislavec	2487	1078	1044	64	66	676	24	214
Selnica	2632	1116	1090	30	259	654	29	118
Strahoninec	2356	1199	1166	23	113	734	31	265
Sv. Marija	1899	1016	987	22	105	716	24	120
Sv. Juraj na Bregu	4552	1734	1699	42	137	1121	51	348
Sv. Martin na Muri	2382	955	938	18	153	610	42	115
Šenkovec	2495	1282	1262	40	130	800	57	235
Štrigova	2383	987	973	25	123	647	18	160
Vratišinec	1646	764	746	16	56	513	19	142
Ukupno	103.548	46.836	45.591	1517	7330	26.719	1246	8779

Izvor: Državno izborno povjerenstvo RH, <https://www.izbori.hr/site/ostalo/opce-informacije/rezultati-izbora-otvoreni-podaci/lokalni-izbori-482/482> (20. 5. 2022.)

Tablica 3. Rezultati glasanja na lokalnim izborima za Županijsku skupštinu u podravskim gradovima i općinama Koprivničko-križevačke, Varaždinske i Virovitičko-podravске županije 2020. godine

Županija/grad/ općina	Ukupno birača	Glasalo birača	Važeći listići	DP	HDZ	HSS	HSS - STJEPAN RADIĆ, HSP, HSR	MOST	MMREZA, HSU, HNS	NEZAVISNI	MARIO RAJN	SDP, HSLS, GLAS
KKŽ												
Đurđevac	6554	3505	3437	57	284	21	22	28	69	2641	5	310
Koprivnica	26.238	10.190	9838	496	1405	1104	98	989	788	1358	112	3488
Drnje	1402	708	671	28	84	81	23	50	93	175	6	131
Đelekovec	1220	603	571	40	104	56	7	85	65	127	6	81
Gola	1795	909	878	53	302	70	31	49	102	184	9	4382
Hlebine	984	598	560	33	172	30	16	19	87	87	2	114
Kalinovac	1210	765	748	13	384	3	0	16	32	236	5	59
Kloštar Podravski	2454	1483	1415	65	621	71	28	46	103	395	1	6682
Koprivnički Bregi	1827	977	917	44	144	150	18	67	147	135	7	205
Koprivnički Ivanec	1711	976	935	62	144	193	27	95	181	73	7	153
Legrad	1821	924	889	41	158	57	18	150	103	72	7	283
Molve	1602	1053	1006	28	180	165	70	13	62	419	4	65
Novigrad Podravski	2268	1122	1066	51	193	67	27	38	133	303	7	247
Novo Virje	912	519	506	11	64	35	20	3	35	287	0	51
Peteranec	2017	1140	1085	59	294	94	20	89	159	164	9	197
Podravske Sesvete	1308	838	776	34	286	15	11	18	37	313	3	59
Rasinja	2499	1260	1224	73	164	81	21	75	276	58	8	468
Sokolovac	2588	1004	982	98	460	28	16	20	85	21	57	197
Virje	3531	1502	1465	44	275	38	84	35	90	720	11	168
Ukupno	63.941	30.076	28.989	1330	5718	2359	557	1885	2647	7768	266	17.340

Zupanija/grad/općina	Ukupno birača	Glasalo birača	Važeći listići	CENTAR	IVAN ČEHOK	DP	HDZ, HSLS, HSU	HNS, HSS BRAČE RADIĆ, DEMOKRATSKA	MOST, HRVATSKI SUVERENISTI, HRAST	REFORMISTI - STRANKA HRVATSKIH UMIROVLJENIKA	DAVOR PATAFTA	SDP
VŽ	144 689	71.006	67.870	1378	7851	2471	18.853	6375	2776	15.022	2217	10.927
Ludbreg	7685	3536	3300	82	344	157	598	212	158	959	115	675
Mali Bukovec	1670	830	783	13	74	34	192	46	52	308	12	52
Martijanec	2452	1174	1122	12	88	47	310	36	32	481	34	82
Sv. Đurd	2972	1409	1351	22	105	48	214	287	47	415	41	172
Veliki Bukovec	1152	548	517	5	43	18	153	28	31	162	22	55
Ukupno	15.931	7497	7073	134	654	304	1467	609	320	2325	224	1036

Zupanija/grad/ općina	Ukupno birača	Glasalo birača	Važeći listići	DP, ZELENA LISTA, HSS BRAČE RADIĆ	HDZ	HSS	HSPD	SDP
VPŽ	68.734	32.353	30.867	5645	17.499	1224	963	5536
Pitomača	4596	1929	1887	308	928	147	226	278

Izvor: Državno izborno povjerenstvo RH, <https://www.izbori.hr/site/opce-info/opce-informacije/rezultati-izbora-otvoreni-podaci/lokalni-izbora-482/482> (20. 5. 2022.)

Prema podacima Državnog izbornog povjerenstva Republike Hrvatske, u Međimurju je na posljednjim izborima glasalo gotovo 47 tisuća birača, što je 45% svih onih koji imaju pravo glasa. Očito je da u Međimurju postoji dominacija liberalno-demokratskih stranaka, odnosno neovisnih lista, što je i očekivano za ovo područje Hrvatske. One su ostvarile najveći uspjeh s gotovo 27 tisuća ili 57% dobivenih glasova, a slijedile su ostale stranke od kojih su one desne političke orijentacije imale najmanje uspjeha (Most, Suverenisti, Hrast).

»Pogledamo li generalno stanje u Republici Hrvatskoj, distribucija opredjeljenja lijevo - desno normalno je distribuirana. Najviše stanovnika svrstava se u centar, dok je ekstrema malo i na lijevoj i na desnoj strani. Kada se Hrvate traži da se smjeste na ljestvici lijevo - desno, to čine bez poteškoća te znaju što koja strana kontinuuma znači. Kod nas se lijevo i desno orijentirani ljudi najviše razlikuju u svjetonazorskim pitanjima, ali ne i u ekonomskim. Iako je povijesno ova raspodjela proizašla iz razlike u ekonomskim stavovima, kod nas se skoro u potpunosti prebacila u sferu kulture i vrijednosti.« (Sekulić D. 2016., preuzeto iz Stančić, 2017.)

Situacija u Podravini je nešto kompliciranija zbog većeg broja stranaka, ali i administrativne podijeljenosti regije. U Koprivničko-križevačkom dijelu Podravine na izbore je 2020. izašao sličan broj birača kao u Međimurju – nešto manje od 31 tisuće ili 47% od ukupnog broja registriranih birača. Najveći broj njih glasao je kao i u Međimurju, za koaliciju, u ovom slučaju SDP-a i liberalnih stranaka (oko 17.300 glasova ili 57,6%), a na drugom mjestu za Nezavisne (oko 7000 birača ili njih 26%). U Varaždinskoj županiji na izbore je u Podravskom dijelu izašlo nešto manje od 7500 birača ili 47% od onih koji su mogli glasati. Najveći broj glasova dobila je koalicija koju sačinjavaju Reformisti i Stranka hrvatskih umirovljenika. Zajedno su prikupili oko 2300 glasova birača ili 31%. U Virovitičko-Podravskoj županiji jedino je Pitomača ušla u sastav ove analize pa je ona ovdje najjednostavnija. U Pitomači je glasalo 42% svih glasača, a najviše su glasova dali HDZ-u.

I u ovom radu nastojalo se utvrditi političko opredjeljenje kojemu ispitanici naginju. U provedenoj anketi koja je obuhvatila 163 ispitanika u Međimurju se 32% anketiranih očitivalo da svojim političkim stavovima naginju političkoj ljevici, 6% desnici, 8,6% centru, a samo 1,2% konzervativnim strankama. Čak više od 43% ispitanih reklo je da nemaju preferencije ni prema jednom opredjeljenju ili stranci. U Podravini je 26,8% ispitanih izjavilo da naginje ljevici, 9,8% desnici, 14,6% centru te 2,4% konzervativnoj opciji. Među ispitanima 26,8% nema političkih preferencija, a 18% nije željelo odgovoriti na ovo pitanje.

Na pitanje jesu li izlazili na parlamentarne i predsjedničke izbore 79% ispitanih u Međimurju reklo je da su izašli na parlamentarne i 80% na predsjedničke izbore. U većini odgovora na pitanje zašto izlaze na izbore ističu se građanska dužnost, građansko pravo i odgovornost. U Podravini je na parlamentarne izbore dosad izašlo manje ispitanih nego u Međimurju - 68%, a na predsjedničke 64,6%. Dio ispitanih nije želio odgovoriti na ovo pitanje.

Neki od odgovora ispitanika zašto kao glasači (ne)izlaze na izbore su sljedeći:

Za parlamentarne izbore:

»Gračanska dužnost za koju smatram da bi je svatko trebao obaviti. Smatram da je najveći problem ne izlaženje na izbore i želim biti bar mala promjena u toj inertnosti.«

»Želja za eliminacijom uvijek istih. Želja za davanje prilike nekim novim umovima.«

»Izlazim ukoliko prepoznam politički program koji me zaintrigira. Ukoliko su programi nedefinirani, ništa novog niti realnog - ne izlazim.«

»Da doprinesem rezultatu koliko kao mali birač mogu.«

»Jer svojim glasom dajem podršku određenim javnim politikama, smjeru razvoja zemlje, odnosno jasno reći kome i kakvoj politici ne dajem potporu svojim glasom.«

Za izbore za predsjednika:

»Tko god je izabran, nema utjecaja niti išta mijenja.«

»Nema kandidata koji ne kmeče ili ne mlate bedastoće.«

»E to pa čisto iz dužnosti kao državljanin RH.«

»Svojim glasom željela sam izabrati najbolje od ponuđenog. Među kandidatima sam željela izbaciti one za koje sam smatrala da nikako ne zaslužuju tu funkciju.«

»Svatko mora izaći na izbore i pokušati svojim glasom doprinijeti napretku.«

»Jer svojim glasom dajem podršku određenim javnim politikama, smjeru razvoja zemlje, odnosno jasno kažem kome i kakvoj politici ne dajem potporu svojim glasom.«

»Želim da se našu državu predstavlja neko koga se ne sramim.«

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Dakle, provedeno istraživanje vodi se time da regionalizam (razmatran na mikrorazini) nastaje kao odgovor na državni centralizam. Zato je njegov cilj politička i administrativna decentralizacija. »Pozivanje na subnacionalne identitete te specifične socioekonomske i kulturne interese subdržavnih teritorijalno-kulturnih cjelina legitimira ga u zahtjevima za preraspodjelom političke (državne) moći na razini regije, tj. u zahtjevima za autonomijom u odlučivanju u respektivnim područjima. Demokratsko odlučivanje i u Europskoj uniji nastoji se pomaknuti na razinu što bliže lokalnoj zajednici i njihovim članovima. To pak izravno snaži trend demokratizacije koja je u EU – zbog visokog stupnja birokratizacije njezinih institucija, pa posljedično i otuđenosti političkih elita od građana i sve manjih mogućnosti utjecaja građana na procese političkog odlučivanja u EU – od posebnog značenja.« (Maldini, 2014., 135)

Kako bi se doznali politički stavovi i mišljenje građana/ispitanih Međimurja i Podravine, postavljena su im 52 pitanja od kojih su 3 bila otvorenog tipa. Tako se pokušala dobiti zaokružena slika o odabranim političkim obilježjima navedenih regija.

Jedno od prvih pitanja koje im je bilo postavljeno odnosilo se na to koliko prate politička zbivanja u Hrvatskoj. U Međimurju čak 44% ispitanih redovito prati politička zbivanja, a 21% svaka dva do tri dana. U Podravini taj udio iznosi znatno manje (19,5%), dok jednom u dva-tri dana zbivanja prati 23% ispitanih. Jednom tjedno politička zbivanja u zemlji prati 14,8% Međimuraca odnosno 15,8% Podravaca. Jedan put mjesečno politiku prati 6,1% ispitanih Međimuraca i 13,4% Podravaca, a da uopće ne prate politička zbivanja u Hrvatskoj izjavilo je 7,4% ispitanih u Međimurju i 23,2% u Podravini. To je posljedica činjenice da su u Podravini uglavnom anketirane osobe mlađe životne dobi (18 do 30 godina), većinom studenti ili mladi radni ljudi. Njih je u ukupnom broju ispitanih anketirano 36 ili čak 44%. Njihovo je zanimanje za politiku uvijek manje u odnosu na starije dobne skupine.

Također, oko 27,2% ispitanih u Međimurju smatra se u potpunosti dobro politički upućenima, dok u Podravini taj udio iznosi samo 14,6%. Djelomično upućenima u politička zbivanja smatra se 38,2% Međimuraca i 34% Podravaca, dok se čak 30,4% Podravaca smatra ni dobro, ni loše upućenima. U Međimurju taj udio ispitanih iznosi 21%. Da su u potpunosti politički neupućeni smatra 6% Međimuraca i 8,5% ispitanih u Podravini.

S obzirom na različite razine upravljanja, od ispitanika se tražilo i da odgovore na pitanje prate li politiku više na lokalnoj, regionalnoj ili državnoj razini. U Međimurju najviše, tj. 53% ispitanih prati politiku na državnoj razini, a na lokalnoj razini 19,7% te regionalnoj 11%. U Podravini čak 62% ispitanih prati državnu politiku, 13,4% lokalnu i 4,8% regionalnu. Politiku uopće ne prati 12,3% međimurskih ispitanika te 23% podravskih, što je ponovno rezultat većeg udjela mlađih dobnih skupina.

U sljedećem pitanju postojala je mogućnost višestrukog izbora za ispitanike. Pitanjem se trebalo utvrditi glavne izvore informiranja o političkim zbivanjima u Hrvatskoj, ali i na lokalnoj i regionalnoj razini. To su u Međimurju TV/radio i društvene mreže podjednako (13,6%), zatim internetski portali (12,3%), internet i društvene mreže (6%), novine (5%) te neki drugi izvori (3,7%). Sve od navedenog kao izvor informiranja koristi 44,4% ispitanih.

U Podravini je najviše ispitanih odgovorilo da informacije dobiva uglavnom iz internetskih izvora/portala (50%) što je posljedica toga, kao što je već navedeno, da su u Podravini uglavnom anketirani ispitanici mlađe životne dobi. Putem društvenih mreža politička zbivanja prati 36,6%, a TV/radija nešto više od 35% ispitanih. Gotovo 11% anketiranih dobiva informacije i preko prijatelja, obitelji i poznanika, a 7% iz novina. Na ostale izvore odnosi se svega 2,4%.

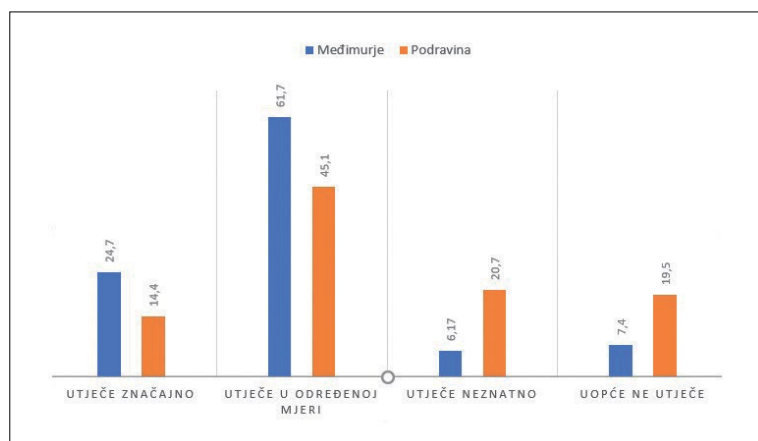
Kada se ispita koliko često anketirani raspravljaju o politici, rezultati su također vrlo interesantni. U Međimurju svega 3,7% o politici raspravlja svakodnevno, 3,3% gotovo nikada, a 6% uopće ne raspravlja o politici. O političkim događajima nekoliko puta mjesečno raspravlja 35,8% ispitanih, a 21% neko-

liko puta tjedno. U Podravini 2,4% o politici raspravlja svakodnevno, 32,9% gotovo nikada, a 12,2% uopće ne raspravlja o politici. O političkim događajima nekoliko puta mjesečno raspravlja 38% ispitanih, a 14,6% nekoliko puta tjedno. Ponovno je u strukturi odgovora vidljiv veći udio ispitanika u dobi od 18 do 30 godina jer je njihovo zanimanje za politička zbivanja minimalno.

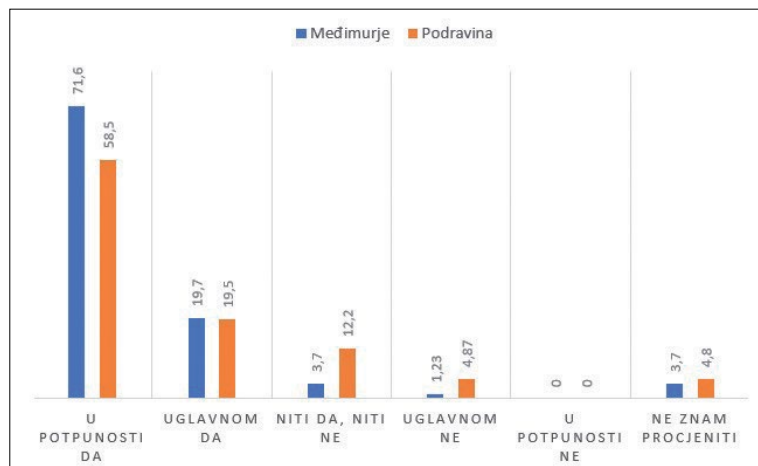
REGIONALNI ODNOS PREMA POLITICI

S obzirom na to da i Međimurje i Podravina imaju jak regionalni identitet i povijesne su regije, bilo je važno utvrditi stav ispitanih prema lokalnim, odnosno regionalnim političkim obilježjima, uglavnom strankama te političkoj zastupljenosti navedenih regija u važnim državnim tijelima kao što je Sabor.

Kada ih se pita koliko lokalna politika/političari svojim djelovanjem utječu na njihovu kvalitetu života, odgovori se dosta razlikuju u ovim dvjema regijama. Najveći dio ispitanih smatra da utječe u određenoj mjeri (prema udjelima), dok ostali smatraju da utječe neznatno ili uopće ne utječe (slika 1.).

Slika 1. Utjecaj lokalne politike na kvalitetu života (Izvor: vlastita anketa)

Slika 2. Trebaju li lokalni političari imati veću društvenu odgovornost? (Izvor: vlastita anketa)

Tablica 4. Kakav bi trebao biti utjecaj državnih odluka na lokalnu i regionalnu razinu vlasti?

	Međimurje (%)	Podravina (%)
Veći	27,2	30,4
Manji	24,7	11
Na sadašnjoj razini	14,8	18,3
Uopće ne bi smjelo biti utjecaja	22,2	8,5
Ne znam	11,1	29,2
Ne želim odgovoriti	0	1,2

Izvor: vlastita anketa

određenoj mjeri (prema udjelima), dok ostali smatraju da utječe neznatno ili uopće ne utječe (slika 1.).

Također, ispitanici su upitani u kojoj mjeri smatraju da političke odluke donesene na državnoj razini moraju imati utjecaja na političke odluke na lokalnoj i regionalnoj razini djelovanja. To je važno jer se ponekad na državnoj razini donose odluke koje se implementiraju, a one nisu u potpunosti u »skladu sa stanjem na terenu«. Često je to uzrok nezadovoljstva i frustracije na nižim razinama vlasti pa se stoga postavlja pitanje već spomenute decentralizacije (koliko je doista potrebna) pa i birokratiziranosti cijelog sustava. Najveći dio anketiranih smatra da bi utjecaj tih odluka trebao biti veći ili, kao u Međimurju, da tih utjecaja uopće ni bi smjelo biti. U Podravini velik postotak ispitanih ne zna odgovoriti na ovo pitanje (29%).

Jedno od pitanja u ovom istraživanju odnosilo se i na društvenu odgovornost politi-

Tablica 5. Je li zastupljenost regija u Hrvatskom saboru općenito dovoljno dobra?

	Međimurje (%)	Podravina (%)
Da	2,5	4,8
Ne	65,4	57,3
Ovisi o regiji	17,2	18,3
Djelomično	8,6	4,8
Ne mogu procijeniti	6,2	14,6

Izvor: vlastita anketa

Tablica 6. Smatrate li da bi broj regionalnih zastupnika trebao biti veći?

	Međimurje (%)	Podravina (%)
Da	53,1	50
Ne	16	19,5
Trebao bi biti isti kao i sada	7,4	6
Ne mogu procijeniti	23,5	23,2

Izvor: vlastita anketa

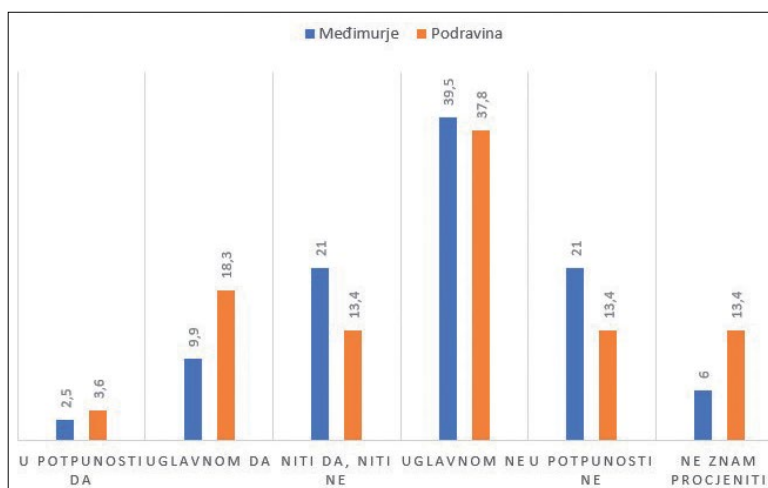
čara na lokalnoj razini. Smatra se, često i opravdano, da se na lokalnoj razini zaobilaze neka pravila političkog i djelovanja u javnom interesu, a trebala bi biti osnova dobrog funkcioniranja i djelovanja lokalne/regionalne samouprave. Dovodi to do pojave tzv. lokalnih šerifa koji u većoj ili manjoj mjeri (ne)rade u korist stanovništva koje ih je izabralo. Tu se postavlja pitanje povlaštenih, financijskih, rodbinskih i prijateljskih veza i sl. Stoga takva situacija često dovodi do nezadovoljstva lokalnog stanovništva te političke apatije. S tog aspekta je čak 71,6% međimurskih ispitanika izjavilo da bi odgovornost lokalnih političara u potpunosti trebala biti veća, a isto misli i 58,5% podravskih ispitanika. Manji dio njih nije znao procijeniti - 3,7% (Međimurje) i 4,87% (Podravina).

U odnosu na prethodno pitanje, postavlja se još jedno: na kojoj razini političari imaju više utjecaja – lokalnoj, regionalnoj ili državnoj? U Međimurju smatraju da je taj utjecaj veći na državnoj razini (38%), a zatim na lokalnoj (31%) te regionalnoj (7,4%). Čak 23,4% ispitanih ne može procijeniti. U Podravini su odgovori slični. Da najviše utjecaja političari imaju na državnoj razini smatra 40% ispitanih, na lokalnoj 24,4%, a na regionalnoj 12%. Ne može procijeniti 31,7% ispitanih.

Kada se anketirane pitalo smatraju da je u Hrvatskoj premalo regionalnih stranaka, većina ih je u Međimurju odgovorila da ih niti ima, niti nema dovoljno (28,4%), a u Podravini isti je odgovor dalo 19,5% ispitanih. Da ih ima uglavnom dovoljno odgovorilo je 17% ispitanih u Međimurju, kao i u Podravini (18%), a da ih uglavnom nema dovoljno smatra 15% ispitanih u Međimurju i 18% u Podravini. Da ih u potpunosti nema dovoljno odgovorilo je 17% Međimuraca i 12% Podravaca. U Podravini 20,7% ispitanih nije odgovorilo na ovo pitanje.

Sljedeće pitanje odnosilo se na to jesu li svi dijelovi Hrvatske, tj. sve regije podjednako dobro zastupljene u Saboru. Odgovori se nalaze u tablici 5.

Ujedno je bilo važno ustanoviti smatraju li ispitanici da je njihova regija dovoljno dobro zastupljena

Slika 3. Jesu li vaše regije i njihovi interesi dobro zastupljeni u Saboru? (Izvor: vlastita anketa)

u Saboru te vodi li se računa o njezinim interesima. Ovdje su odgovori u Međimurju i Podravini uglavnom bili slični kada je riječ o suglasnosti da interesi njihovih regija uglavnom nisu dobro zastupljeni u Saboru (gotovo 40%). Mali je postotak onih koji smatraju da su te regije u potpunosti dobro zastupljene, odnosno da uglavnom jesu.

Ispitanici su ustvrdili i da bi se broj regionalnih zastupnika (zastupnici stranaka koji u političkom djelovanju zastupaju uglavnom interese

regija u kojima su izabrani) u Saboru trebao povećati jer bi to bila dobra garancija za brže i lakše rješavanje pojedinih lokalnih, tj. regionalnih problema. Ovako njihovi problemi ne dolaze do izražaja i oni se kao birači osjećaju djelomično zapostavljeno. Ipak, više od 23% ispitanih nije moglo procijeniti i odgovoriti na ovo pitanje.

Na pitanje smatraju li da se regionalne stranke/zastupnici trebaju više zalagati za stanovništvo područja koje zastupaju (predstavljaju) u Saboru, u Međimurju su odgovorili da u potpunosti podržavaju takav stav (22%), da bi uglavnom trebalo biti tako smatra 32% ispitanih, niti da, niti ne 22%, a isto toliko smatra da to uglavnom ne treba mijenjati. S tim se u potpunosti ne slaže 11% ispitanih, a isto toliko je i onih koji nisu mogli odgovoriti na pitanje. U Podravini smatraju da bi u potpunosti trebalo biti tako (27%), uglavnom da (29%), niti da, niti ne (23%), uglavnom ne (4,8%) te u potpunosti ne (3,6%). Oko 11% ispitanika nije moglo odgovoriti na ovo pitanje.

S obzirom na sve navedeno, očito je da je potrebna promjena u sustavu političkog djelovanja, a da bi se osnažile regionalne i lokalne razine političkog djelovanja, potrebne su reforme. Te reforme određene su političkim faktorima, odnosno političkim institucijama koje određuju pravila igre i unutar kojih se odvija kreiranje politike i politički procesi. Izborni sustavi također mogu imati indirektan utjecaj na provođenje reformi proizlazeći iz njihova utjecaja na fragmentiranost vlasti. Što je veća fragmentacija, to je teže postići dogovor i povećati stabilnost. Treba spomenuti i aspekt političkog natjecanja, a što je ono veće, to je i veća šansa za implementaciju reformi. S druge strane, ako su male šanse da se vladajući ponovno izaberu na novim izborima, to znatno može usporiti potrebne reforme. (Vučković, Šimić Banović, 2021.)

POVJERENJE U INSTITUCIJE

»Razina socijalnog kapitala nekog društva može se mjeriti povjerenjem u javne institucije i sustave temeljnih društvenih vrijednosti, kao i povjerenjem u ljude i spremnosti na sudjelovanje u aktivnostima koje doprinose dobrobiti zajednice. Razina povjerenja u ljude i institucije ukazuje na količinu socijalnog kapitala u nekoj zemlji zato što nedostatak povjerenja i sumnja u dobre namjere sugrađana djeluju demotivirajuće na socijalnu participaciju i predstavljaju prepreku socijalnoj integraciji. Nisko povjerenje u ljude u Hrvatskoj podudara se s niskom razinom sudjelovanja u organizacijama civilnog društva i u dobrovoljnom radu za opće dobro. Politički angažman se u Hrvatskoj svodi na izlazak na nacionalne izbore. Ovi podaci vrlo jasno ukazuju da se je kultura političkog sudjelovanja i javnog angažmana prilično nerazvijena u Hrvatskoj te da o tome treba voditi brigu u osmišljavanju razvoja političkog sustava i poticajnijeg zakonskog okvira za njegov razvoj.« (UNDP Hrvatska, 2007.)

Kad je riječ o dvije istraživane regije najveći dio ispitanih nije politički aktivan, tj. ne sudjeluje u radu političkih stranaka. U Međimurju je udio neaktivnih ispitanika 82%, dok je politički aktivnih svega 9,9%. U Podravini udio neaktivnih građana iznosi 80% od ukupno ispitanih. Politički aktivnih je 7,3%.

Kada se govori o konkretnom povjerenju u državne/javne institucije, u Podravini je od ponuđenih odgovora najveći dio ispitanih izjavio da nema povjerenje ni u jednu od ponuđenih institucija (lokalna vlast, regionalna/županijska vlast, Sabor/Vlada, predsjednik države, vojska/policija) – njih čak 39%. Od navedenog najveći udio povjerenje je dao lokalnim vlastima (19,5%), zatim predsjedniku države (9,7%) te vojsci i policiji (8,5%). Njih 13,4% ima povjerenje u sve navedene institucije podjednako.

U međimurskom dijelu ispitanika nepovjerenje prema državnim, odnosno javnim institucijama još je veće. Više od 54% ispitanih nema povjerenja ni u jednu od navedenih institucija, dok ih 7,4% ima povjerenje u sve njih podjednako. Od preostalih ispitanika najviše ih vjeruje regionalnim/županijskim vlastima (13,5%) te podjednako lokalnim vlastima i predsjedniku (7,4%). U Sabor/Vladu povjerenje ima nešto manje od 5% ispitanih, a u vojsku/policiju samo 1,2%.

U odnosu na vanjske međunarodne odnose odnosno institucije, uglavnom na Europsku uniju, većina ispitanika Međimurja smatra da je trenutačna politička situacija u Hrvatskoj nestabilna (74%), tj. stabilna (18,5%), dok u Podravini smatraju da je situacija nestabilna (59,7%), odnosno stabilna (12,2%). Također, kada se govori o faktoru stabilnosti hrvatske politike na području Jugoistočne Europe, u Međimurju čak 44% ispitanih smatra da Hrvatska nije faktor stabilnosti, a 18,5% smatra da jest. Niti da jest, niti nije misli 27% ispitanih, a 10% ih ne zna odgovoriti. U podravskom dijelu 35% ispitanih misli da

Hrvatska nije faktor stabilnosti, a 18% da jest. Da RH niti dobro niti loše utječe na stabilnost smatra 25,6% ispitanih, dok ih 20,7% ne može procijeniti.

Većina ispitanih u Međimurju nije postala euroskeptična od ulaska Hrvatske u EU (52%), dok je 21% njih postalo skeptično. Niti jest, niti nije skeptičan ostao je 23% ispitanih. U Podravini je od 2013. godine 15% ispitanih postalo skeptično u vezi s članstvom u EU, 46% nije, dok 30% niti jest, niti nije.

Da je status i ugled Hrvatske ulaskom u EU u potpunosti porastao u susjednim državama (Mađarska, Slovenija, Srbija, BiH), misli 15 ispitanika u Međimurju, niti da niti ne 25 ispitanika te da je djelomično uvećan misli 21 ispitanik. Prema ispitanicima u Podravini, Hrvatska je ulaskom u članstvo EU ojačala svoj status i ugled (19,5%), dok 37% ispitanih misli da se njezin status nije promijenio. Da je naš status djelomično ojačan misli oko 23% ispitanih.

REFERENDUM

Posljednjih nekoliko godina vrlo je aktualno pitanje provođenja referenduma. Bi li referenduma trebalo biti više, koliko koštaju i jesu li zaista potrebni? Prema »Zakonu o lokalnoj i područnoj/regionalnoj samoupravi, građani mogu neposredno sudjelovati u odlučivanju o lokalnim poslovima putem referenduma i zbora građana, u skladu sa zakonom i statutom jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave. Referendum se može raspisati radi odlučivanja o prijedlogu o promjeni statuta, o prijedlogu općeg akta ili drugog pitanja iz djelokruga predstavničkog tijela, kao i o drugim pitanjima određenim zakonom i statutom. Ako je raspisivanje referenduma predložilo 20% od ukupnog broja birača u jedinici, predsjednik predstavničkog tijela dužan je dostaviti zaprimljeni prijedlog tijelu državne uprave nadležnom za lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu u roku od 30 dana od zaprimanja prijedloga. Ako tijelo državne uprave nadležno za lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu utvrdi da je prijedlog ispravan, predstavničko tijelo raspisat će referendum u roku od 30 dana od zaprimanja odluke. Pravo glasanja na referendumu imaju građani koji imaju prebivalište na području općine, grada, odnosno županije i upisani su u popis birača. Odluka donesena na referendumu obvezatna je za predstavničko tijelo, osim odluke donesene na savjetodavnom referendumu koja nije obvezatna« (Zakon o lokalnoj i područnoj/regionalnoj samoupravi, 2020.).

U ovom istraživanju u anketnom upitniku ispitanike se pitalo smatraju li da bi se referendum kao iskaz direktnog mišljenja građana trebao češće provoditi? U Međimurju 35,8% ispitanih smatra da bi se referendum u potpunosti trebalo češće provoditi, 25,9% smatra da bi to uglavnom trebalo, a 11,1% niti da, niti ne. U Podravini 28% ispitanih smatra da bi se referendum u potpunosti trebalo češće provoditi, 26,8% smatra da bi to uglavnom trebalo, a 11% niti da, niti ne. Da bi se referendum trebao provoditi samo u posebnim okolnostima i o iznimno važnim pitanjima smatra 16% međimurskih ispitanika, a da se referendum uglavnom ne bi trebali provoditi smatra 6,2% ispitanih. U podravskom dijelu 10% ispitanih smatra bi se referendum trebao provoditi samo u posebnim okolnostima i o iznimno važnim pitanjima, a da se referendum uglavnom ne bi trebali provoditi smatra 8,5% ispitanih.

Također, ispitanici su bili zamoljeni da odgovore na pitanje smatraju li da bi se određene odluke trebale donositi više na referendumu nego u Saboru. U Međimurju tu tvrdnju u potpunosti podupire 34,5% ispitanih, dok njih 28,4% smatra da bi to trebalo biti uglavnom tako (dakle više od 60%). Njih 17,2% odgovorilo je da i jesu i da nisu za tu opciju, dok se 13,5% izjasnilo da to uglavnom ne podržavaju. U Podravini 32,9% ispitanih uglavnom podržava donošenje odluka na referendumu, a 20,7% njih u potpunosti podržava. Dakle, više od polovice ispitanih dalo bi prednost referendumu u odnosu na donošenje odluka u Saboru. Niti da, niti ne za navedenu opciju izjasnilo se 17,1% ispitanih, a da uglavnom nije za to 10,9%.

Ipak, postavlja se pitanje bi li izlaznost na referendumu bila već nego na parlamentarne i ostale izbore ili bi se s vremenom i izlaznost na referendum smanjivala i on ne bi zadovoljio svoju svrhu. To je povezano s političkom apatijom koja vlada velikim dijelom građana Hrvatske i koji su tijekom vremena počeli svjesno bojkotirati izbore (dobar primjer je mala izlaznost na izbore za Europski parlament). Na postavljeno pitanje vlada li u njihovoj sredini politička apatija Međimurci smatraju da uglavnom vlada (33%), u potpunosti vlada (11%) a da apatije niti ima, niti nema smatra 26% ispitanih. Da apatije uglavnom nema smatra 11%. U Podravini čak 33% ispitanih smatra da uglavnom vlada apatija,

a 13,4% da u potpunosti vlada. Da uglavnom nema političke apatije smatra 20,7%, a da je niti ima, niti nema misli 19,5% ispitanih.

ZAKLJUČAK

Regionalna politika u Hrvatskoj suočava se s problemima nejednake razvijenosti slabog administrativnog kapaciteta i naglašenog utjecaja političkih aktera na lokalnim (regionalnim) razinama. Prvi je problem objektivna i posljedica je neujednačenog ekonomskog razvoja u prošlosti te kasnijih ratnih stradanja pojedinih regija. Drugi problem posljedica je visoke administrativno-upravne centralizacije, što ograničava djelokrug rada i ovlasti institucija lokalne (regionalne) samouprave te razvoj njihovih upravnih i organizacijskih kompetencija i učinkovitosti. Treći problem, pak, proizlazi iz prevladavajućeg utjecaja lokalnih političkih aktera na strukturu i djelovanje institucija lokalne (regionalne) samouprave. (Maldini, 2014., 141)

Cilj ovog rada bio je ustanoviti postoje li i koliko su izražene razlike u političkim stavovima/mišljenjima i ponašanju stanovnika Međimurja i Podravine. Istraživanje je provedeno na osnovi online ankete, a dijelom i terenski prikupljenih podataka u Čakovcu i Koprivnici. Svi ispitanici bili su punoljetne osobe koje imaju pravo glasa i koje su mogle izaći na (barem) posljednje parlamentarne/predsjedničke izbore. Iako se očekivalo da će u promatranim regijama politička aktivnost biti veća u odnosu na neke druge hrvatske regije, i ovdje je (kada se promatra broj birača) bila relativno mala, tj. izlazak na zadnje izbore bio je u obje regije manji od 50%. Analizom koja je u ovom radu provedena na razini dviju regija - Međimurja i Podravine - pokazalo se da među njima postoje i sličnosti i razlike. Na posljednjim parlamentarnim izborima održanima 2020. godine, u Međimurju je glasalo gotovo 47 tisuća birača, što je 45% svih koji imaju pravo glasa. Situacija u Podravini nešto je kompliciranija zbog većeg broja stranaka, ali i administrativne podijeljenosti regije. U Koprivničko-križevačkom dijelu Podravine na izbore je 2020. izašao sličan broj birača kao u Međimurju – nešto manje od 31 tisuće ili 47% od ukupnog broja registriranih birača. Većina onih koji su glasali birali su stranke iz liberalno-demokratskog političkog spektra.

Regionalne stranke nisu bile zastupljene ili barem ne u velikoj mjeri. Njihova prisutnost u ovim regijama nije prepoznata, iako su ispitanici u anketi rekli da bi bilo dobro da ih ima više jer bi se njihovim izborom u Sabor vjerojatno brže i učinkovitije počeli rješavati regionalni problemi. Ispitanici smatraju da njihova zastupljenost trenutačno nije dovoljno dobra. U obje regije također smatraju da bi broj regionalnih zastupnika trebao biti veći (50% i više odgovora) jer bi i to pridonijelo efikasnijem i boljem rješavanju lokalnih problema. Ujedno gotovo 40% anketiranih u Međimurju i Podravini smatra da njihovi interesi nisu dovoljno dobro zastupljeni u Saboru ili barem ne u onoj mjeri u kojem oni očekuju da bi trebali biti. Ispitanici iz Međimurja i Podravine najviše su suglasni u ocjeni da bi politička odgovornost lokalnih političara trebala biti veća nego što je trenutačno.

»Većina građana priznaje da je postojanje stranki neophodno za održavanje demokratskog života države, ali oni djelovanje postojećih stranaka vide i kao prepreku punom razvitku demokracije. Brojna su istraživanja pokazala da građani imaju izrazito nisko povjerenje u političke stranke. No ovakvo stanje u stavu birača nije izoliran slučaj za Hrvatsku, u većini demokratskih zemalja odaziv birača na izborima slabi, kao i identifikacija s konkretnim demokratskim strankama.« (Čular, 2003. u Stančić, 2017.) U tom prostoru rastućeg nepovjerenja svoju šansu našle su neke manje, u ovom slučaju regionalne stranke. One postaju usmjerene na konkretne probleme lokalnih i regionalnih sredina te se direktno vežu uz potrebe lokalnih (regionalnih) birača/glasača. Time kontriraju državnoj/centraliziranoj politici.

Bez obzira na to što je razlog nastanka regionalnih stranaka (etnički, povijesno-politički ili gospodarski), stranke državnog jedinstva smatrat će ih suprotstavljenim vlastitim pozicijama, ali i nacionalnom interesu općenito. (Jović, 1992., 178). Regionalne se stranke, međutim, od prvih parlamentarnih izbora nisu afirmirale kao značajan politički subjekt hrvatske politike (Jović, 1992., 182).

Ovim putem zahvaljujem na velikoj pomoći dr. sc. Mihaeli Mesarić u distribuiranju ankete, sadašnjim i bivšim studentima te svima ostalima koji su se uključili i pomogli da dođe do što većeg broja ispitanika.

LITERATURA

1. BARIĆ, S., DOBRIĆ, D., 2012.: Europeizacija civilnog društva u RH: Shvaćanje socijalnog kapitala ozbiljno. Zb. Prav. fak. Sveuč. Rij. (1991.) v. 33, br. 2, 883-916 (2012.).
2. BRATIĆ, V., 2008.: Odlučivanje o lokalnim proračunima: između sna i jave, Biblioteca Fiscus, Institut za javne financije, Zagreb, p. 342.
3. FELETAR, D., 2016: Stanovništvo kao faktor razvoja Podravine - Ljudski resursi Podravine u posttranzicijskoj etapi intenzivne depopulacije, Podravina, Volumen 15, broj 30, 9 – 100, Koprivnica.
4. JOVIĆ, D., 1992.: Regionalne političke stranke, Društvena istraživanja, god.1, br. 1, 173 – 188.
5. MALDINI, P., 2014.: Politički i administrativni aspekti regije: Regionalizam, regionalizacija i regionalna politika, Zbornik Sveučilišta u Dubrovniku, vol 1, 125 - 153.
6. STANČIĆ, L., 2017.: Zadovoljstvo stanjem u državi – povezanost s osobnom dobrobiti i političkom orijentacijom, Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatski studiji, Odjel za psihologiju, Zagreb.
7. VUČKOVIĆ, V., ŠIMIĆ BANOVIĆ, R., 2021.: Who And What Holds Back Reforms In Croatia? – The Political Economy Perspective, Druš. istraž. Zagreb, god. 30 (2021), br. 4, 675 - 698.
8. IZVORI:
9. Državno izborno povjerenstvo, Lokalni izbori (2020.), <https://www.izbori.hr/site/ostalo/opce-informacije/rezultati-izbora-otvoreni-podaci/lokalni-izbori-482/482> (preuzeto 4. 4. 2022.)
10. Grakalić, D., 2021.: Nekad velike nacionalne stranke postaju lokalne, a regionaliste ugrožavaju nezavisne liste. Gdje su tu IDS i PGS?, Glas Istre, <https://www.glasistre.hr/politika/nekad-velike-nacionalne-stranke-postaju-lokalne-a-regionaliste-ugrozavaju-nezavisne-liste-gdje-su-tu-ids-i-pgs-741433>, 24.8.2021. (preuzeto 5. 4. 2022.)
11. Popis političkih stranaka u Hrvatskoj, RTL vijesti, RTL.hr <https://www.rtl.hr/vijesti-hr/novosti/zanimljivosti/4173490/popis-politickih-stranaka-u-hrvatskoj/>, 9. 1. 2022. (preuzeto 5. 4. 2022.)
12. Republika Hrvatska, Državni ured za reviziju: Političke stranke, <https://www.revizija.hr/politicke-stranke/1213> (preuzeto 5. 4. 2022.)
13. Program Ujedinjenih naroda za razvoj (UNDP) Hrvatska 2007., Kvaliteta života u Hrvatskoj – Regionalne nejednakosti, LDK, Zagreb, str. 174.
14. Vlada Republike Hrvatske, Politika decentralizacije, <https://vlada.gov.hr/program-vlade-republike-hrvatske-za-mandat-2011-2015/21-politika-decentralizacije/14924> (27. 5. 2022.)
15. Zakon o lokalnoj i područnoj/regionalnoj samoupravi, 2020., <https://www.zakon.hr/z/132/Zakon-o-lokalnoj-i-podru%C4%8Dnoj-%28regionalnoj%29-samoupravi> (preuzeto 5. 4. 2022.)
16. Zakon o izbornim jedinicama za izbor zastupnika u Zastupnički dom Hrvatskoga državnog sabora, 116/99, <https://zakon.hr/z/356/Zakon-o-izbornim-jedinicama-za-izbor-zastupnika-u-Zastupni%C4%8Dki-dom-Hrvatskog-dr%C5%BEavnog-sabora> (preuzeto 5. 4. 2022.)
17. Zakon o izboru članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, n.d., www.zakon.hr (preuzeto 5. 4. 2022.)

SUMMARY

In Croatia, there is a state level of government (all state institutions and extrabudgetary funds), regional level (counties) and local level (cities and municipalities). The aim of this paper is to establish the opinions and main similarities and differences of the residents in political perception on the example of two Croatian regions – Međimurje (area between the two large rivers, Mura and Drava) and Podravina (the Drava river basin). Although the mentioned regions are geographically close and quite similar in some of their socio-geographical and socio-economic characteristics, yet there are some differences between them. They are both border regions (the border with Hungary), which can also affect the political attitudes of the residents of these areas. The analysis was made by collecting data through survey research in the mentioned regions during April and May 2022.